

ЦЕТИЊСКИ ВЈЕСНИК

ИЗЛАЗИ СРИЈЕДОМ И СУБОТОМ.

Цијена: за Црну Гору на годину 10 крупа, на по годину 5 крупа; ван земље 15 франака у злату.

Уредник ОДЕОР

Адреса: „Цетински Вјесник“ — Цетинје, Адреса: „Le Courier de Cetigne“ — Cetigne (Montenegro)

Поједини број 10 пара.

БРОЈ 3.

ЦЕТИЊЕ, 5. ЈУЛА 1908. ГОД.

ГОДИНА I

Њихове тежње

Херојски подвизи орлова ових кршева, пет вјековна истрајна и очајна борба противу објесне најезде љутијех Азијата и славни ратни успјеси чинили су, да је Црна Гора и ако мала и незнатна, била у цијелом свијету позната и припозната.

Захваљујући нарочито мудрој руковођењу својих владара, о Црној Гори се водило рачуна у најсилнијим државама, а о црногорском народу су постојале читаве легенде.

Ко се није са Црном Гором и Црногорцима одушевљавао; ко се није са њима од Словена поносио!

Она је била идеал цијелог Словенства. Са њоме су се Срби дичили и поносили.

Па и страни свијет гледао је на Црну Гору другаче, но на остале. И он јој је поклањао особиту пажњу.

Одушевљење за Црну Гору било је толико, да је словенски народ био за њоме романтички опијен и занесен.

Црној Гори су се пјевале пјесме; утркивање је било ко ће је више угађати и окитити и ко ће њену славу и величину боље издати.

Не мање су, били издашници и страни народи.

Али у пошљедње вријеме опажа се, да се систематски ради на томе, да се то одушевљење за Црну Гору поткопа и да се Црна Гора што више омаловажи и дискредитује како српски и словенски народ не би у њу гледао више онако како је научно на њу да гледа.

А ко је томе крив?

Је ли крива Црна Гора и они, што у њој ведре и облаче или је крив честити народ црногорски?

Не!

Је ли народ црногорски дао икаква повода, да се на њега тако гледа, или је то проузроковала Црна Гора или ко из ње?

Ни то не!

Па ко је то крив?

Кривац је са свим други. То је исти онај, што хоће да нам поткопа кућу, што се толико захуктао, да нам хоће да грози животу.

Крива је позната новинарска кампања, која је подигнута у југословенској штампи, а виси о златној удици.

Она, та жалосна штампа, својим одвратним писањем тежи:

Да убија углед Црне Горе; да руши у нашем народу идеале; да доводи наш свијет у заблуду и води га на странпутицу; да поткопава темељ среће и напретка нашега; да грози бићу нашему!

Одвратно њено писање иде на то да доведе Црну Гору до тога, до чега је није довео ни најцрњи душманин.

Под утисцима тога најамничког писања и она би хтјела да се вјера српског народа поколеба.

Научен, да на Црну Гору гледа са поносом и поштовањем; да у Црногорца гледа сива сокола и неумрлог борца, према писању тих жалосних новина, он види, да је Црна Гора јад и чемер и да су Црногорци постали сињи робови, каквих још нигдје нема.

Ето, то је „благоволни рад“ наше српске и словенске штампе.... Оне исте, која својом жестоком радом да овако оцрни Црну Гору!

Може још ко и двојити о томе: да ли је позната новинарска кампања томе крива. Али ова жалосна констатација је истинита: то је рад њен. За доказ им може послужити најбоље то, што страни народи на Црну Гору гледају још онако лијепо као и прије, да горњи Словени, до које не допиру ове оштре жаоке новинарске кампање, на Црну Гору гледају још с поносом као и раније и да су се и ранији покушави кад год их је било, да се наша земља изолује од српског народа, остали безуспјешни као год и они што су.

И то се код њих зове радити на народној ствари! Тиме се одужује националној идеји!

А да они у тој њиховој тенденцији нијесу успјели и да не могу успјети најбоље се види из писања најбољих и најугледнијих листова српских и словенских.

У овом броју доносимо писање некојих угледних листова из Србије, а да би се још боље видело њихов неуспјех доносимо шта пише најугледнији чески лист „Народни Листи“.

Под насловом „Клеветање Црне Горе“ он пише:

„Пресудом, која је изречена цетинским ванредним судом није учињен крај клеветама и лажама, којима сесистематички оперира противу Црне Горе, а особито од лањске године.

О необичној рафинираности противу Црне Горе свједочи то, што су за своје циљеве знали употребити српске листове у окупираним српским земљама, „Српску Ријеч“ и „Народ“ — листове, о којима већ по њиховој експонираној експозицији нужно претполагати само добре и патриотске циљеве.

Оба ова листа непрестано окривљују црногорску владу да је сама завјеру сковала навлаш и труде се, да ово своје тврђење докажу.

Ми ипак желимо, а при томе са свим непристрасно, вратити њихове наводе и не устежемо се прогласити да нас ни један њихов доказ није увјерио. Није нам могуће да због оскудице мјеста, те њихове тобожње доказе да износимо, имајући на уму при томе и то, да чески народ нема довољно интереса за све оне лажи, сумњичења, клеветања и т. д. Само нешто донијели смо да карактеришемо обје земље.

Противу Црне Горе ради опсежни апарат новинарски, полицијски,

агитаторски и шпијунски, који не поштује ни поштанске ни телеграфске тајне. Ти листови сматрају да цијела ова мизерија, којима се служе, не треба никава оправдања, нити објашњења... Противу Црне Горе бацају се у овој борби стотине хиљада...

Тако се боре противу Црне Горе, да сами Срби служе за тај начин борбе.

Противу тога не може се порећи, да су београдски листови, у којима имају Црногорци отпадничког приступа, назад годину дана чак сувише простачки доносили да се црногорским државницима ради о глави. То је у овој неславној историји факт, који се не да забашурити, и тај факт служи за излаз објашњења цијеле ситуације.

Србија и Црна Гора

Орган Београдске Трговачке Омладине „Трговински Гласник“, до сада је доносио неколико чланака о односима између Србије и Црне Горе. У тим написанима он апелује, да се односи између ове двије српске земље доведу у ред. Пошљедњи чланак, који је на уводном мјесту доносила Петровдан, гласи:

Тешко је о овој теми писати данас, кад су двије, тако блиске земље, као Србија и Црна Гора што су, растављене једна од друге не само територијално, већ и политички. Српски народ, кога је његова несретна судба раскомадала и бацала под власт туђинску, има бар једну наду и утјеху у својим двијема, малим, али слободним државама. Али како мора с болом гледати Србин из Босне и Херцеговине, из Бачке, Баната и Сријема, и онај из јадне Ст. Србије и Међедоније на ову нову српску неслогу, на онај нови раскид односа између двије српске узданице. Нигдје на свијету нема сличног случаја, да су двије државе истог народа и јерс и језика, са владарима везаним сродничким везама, толико упућене на тијесну заједницу, као што су Србија и Црна Гора. И једна и друга су у истоветном политичком и етнографском положају. Обије имају исте интересе и треба да имају и исти идеал. И у мјесто да обије узајамним трудом и удруженим силама војују за свету српску мисао, оне, на жалост, ево, допуштају, да се раздор угњезди опет у српском племену, да брат окрене лице од брата и да још једном сљепо гњева надвлада хладни разум и под ноге баци ону истиниту мисао, да „само слога Србина спасава.“

Нама није до тога, да сад узимамо на се улогу истражног судије и тражимо, ко је крив овом новом расцјепу; ми нећемо да судимо шта је било, већ хоћемо да указемо на оно, што јесте и шта може бити. Ипак надам се искочиће једна немила афера, она је суђена и досуђена, али ни она, ни ма која друга не смију бити повод, да се Србија и Црна Гора раздвоје и одстрани једна од друге. У свакијем дому може бити реда или нереди, то је чисто унутрашња ствар у коју се нико са стране не смије мијешати, а у односе два дома још мање се смије пустити неко трећи, да он рјешава, нарочито кад се зна, да тај трећи нужно жели, да се до споразума не дође. Зашто онда помагати том трећем на своју сопствену штету? Државници Србије и Црне Горе не смију заборавити, да оваје није у питању ни сама Србија, ни сама Црна Гора; није оваје ријеч само о двијема државама, већ о цијелом српском племену од Адрије до Босфора.

На Балкану је одавно несрећено стање, вријење и комешање и ко зна шта може донијети дан, а шта ноћ. Хиљаде наше браће једину наду полажу у Србију и Црну Гору и од њих очекују свој спас. То стрпљиво робље ваља да за то само може и да сноси оне тешке муке, што га кријепи нада и очекивање. Исто је

тако било и шездесетих година, и онда су Србија и Црна Гора догађајима нагнате биле и да се зближе и удруже, али су доцније допустиле и једна и друга да њихов непријатељ у своју корист експлоатише њихове себичне интересе, која су учинили да ове двије половине слободног Српства постану два туђина. У мјесто заједнице дошао је раздор и неслога. То што је било прије почело је и данас, и то у тренутку, кад се с дана на дан може очекивати слом на Балкану и дошло се до тога, да сувени дан опет можемо дочекати поцијепаним и разтрзаним онако како смо на Косово изишли. У мјесто да Србија, Црна Гора и Бугарска буду тијесно склопчане да ступе на супрот моћним непријатељима, оне се данас одвајају, цијепљују и гложе. Бугарска показује мало искренности и скупности, али зар двије толико сродне земље, зар Србија и Црна Гора могу бити једна уз другу? Не, ми смо увјерени да су се наши државници дан опет завели, да су и данас као и раније допустили да им туђин очи веже и раздвоји их.

У Европи се осјећа неки нови покрет међ силама. Она се групишу и у миру спремају за рат. Колоси су прошли један другоме и већ се додирују и ко зна шта нам носи блиска будућност. У Босни се примјењују строге мјере, Аустрија гради нову жељезницу у Турској, у војсци турској влада турски покрет, Арнаути се буне и скупљају хиљадама по косовском вилајету, а Србија и Црна Гора, двије српске узданице, расправљају своје ситне рачуне.

Прените се и ви у Београду и ви на Цетинју! Није вријеме кавзи и завједи. Оставите на страну шта је ко чему крив и баците у заборав оно, шта је ко коме на као учинио. Данас ће послужити и својој отаџбини и Српству и Словинству онај, који први одбаци све на страну и пође у сусрет својем брату. Европске силе траже ослонац у савезима, а нештоли ситне државице. И најдискретнији елементи траже да се удруже и сједине у борби против трећег, а камо ли оне државе, чији су народи исте крви, вјере и језика, државе које при том војују још и истоветни интереси. Сад није тренутак за истраживање грешака, кад би најтежа грешка била острањивати се и раздвајати. Оставите Бугарску, да јој догађаји покажу колико је бесмислена њена политика непријатељства према југословенима и њено ратоборно потрзање мача против словенског брата. Њих ће освијестити заједничка нам опасност и они ће ваљда у пошљедњем тренутку увидјети, да је будућност југословена само у заједници, у споразуму. Али Србија и Црна Гора не смију бити ничим и ни од кога растављене, оне нарочито данас морају бити безмал чврсто везан братском љубављу и искреним, срдничким пријатељством. Од њих то с пуним правом захтјева свеколико Српство, а нарочито она наша браћа, која још у робству пате тешко муке подјармљена роба. Њихов вапај нека освијести наше државнике.

Патриотски је апел овога листа, али он, изгледа нам, као да заборавља на све оно што је претходило. Јер да се тога сјећа, он, одиста, не би се обраћао Цетинју — јер је оно чинило све што је год могло што свједоче најбоље преписке између Цетинја и Београда — него би се обратио ономе, који је и проузроковао да се до овога дође, а који и чини, да се распра пооштрава.

Односи Србије и Црна Гора

Питање о односима између Србије и Црне Горе предмет су оштре пажње. О томе се баве многи листови, а нарочито они што излазе у Србији. Да би се видјело како се о томе суди преносимо и овај чланак органа српске напредне странке, „Видјела“. Он гласи:

Одласком српскога представника са Цетинја прекинути су дипломатски односи између Србије и Ц. Горе на званични начин, међутим пријатељство између њих престало је.

[illegible]

јемо лису да помилујемо, али да их по-
милује као кривце и грешнике, и то од
добре воље свога племенитог и вите-
шког срца, а не што би се обзирао на
онако инфамно писане прати нему и
вјерних око уста и млајској штанин.

Чуновата работа Одиста је чуднопа-
та рабна митотех листова који припа-
дају познатој кампањи. Када је, да се
сразуми и да се утврди ко ће више на-
ружити Црну Гору, онда се не штеде ни
навеће светине наше, а када треба да
се издвоје поједини пражњени, тада
се прво лако заборави на то одвратно
писане и онда се, без стиде и срама, о-
браћају опом истом кога су ружили и
срамљили. И онако исто као што су ра-
није били издвојени у грађана и пору-
гама, кадри су, у даној прилици, да буду
издвојени у комунистичким и бираним из-
дранима. Ако то није чуновата работа,
коју ми смртни не разумијемо, онда не
знамо како би ове поштине тругаче кр-
стили.

Шта ће сад рећи? Колико до јуче
хвалили смо неке листове истичући како
је све противу Црне Горе и како се ли-
стине могу на прсте избројати што нишу
у прилици Ц Горе. Али вријеме протекло и
ми видимо, да ова лабудост баш тих
листова није дуго трајала, јер била нешто
чему се нијесу надали. Истина, њихов ка-
дар још није у онај дану, још су сви они
на броју што гласе и буче, али, за ди-
вно чудо, први и угледни листови не за-
борављају дужност своју и поштено се
одржују Ц Гору — одржују ју још се о-
нако како треба, а што ми мало не иде
у разум том нашим „пријатељима“ и „са-
вјетницима“, који се праве да су већи
пријатељи Ц Горе по рођени синови њени!

Жаба жабу једе Настанак је тако ври-
јеме, да је почела чак и жаба жабу да
једе. У овој бесомучној поворти, која не
преда ни од каквих средстава и где се не
гледа шта се ради, у овој бесомучној
кљанати која јури као без главе дошло
је до тога, да се чак и између себе по-
лаваје и поклају као жути мрви. За у-
редника сарјевске „Српске Рјеч“ до-
шао је досадни одговорни уредник и са-
радник „Србобран“ Александар (крсте га
потпуно српски Шандор) Овчаре. Но-
восадској „Застави“, која већ одавно по-
пријек гледа на „Србобран“ то на су-
репозитивни није гласило и није могла
слим срцу да одоли, а да се не искажи
на то. Обријала се спом жестином на
Овчаре. Онако, како већ то она умије,
није хтела ни изразе да бира, него је
постала бесомучна. Ни мање ни више
по је Овчарева означила као „босанског
шпијунa, који иде на то да изведе стаар
наигра. Разумије се, ни „Србобран“ ни
„Српска Рјеч“ неће од остата дужни, те
ће се, на уживање српском народу, пру-
жити такве сцене, да ће се растапати
од милине. Благо нама, сарјевско смо све,
на још треба да се илично доцурнемо!

Душевна храна Красна је душевна
храна коју имају југословенски листи-
ви пружају својим читаоцима! Дивно ли
се они брину да издвоје естетичку сја-
ну својих читаоца и да им префине уку-
с, доносећи највеће глумице и најгоре од-
вратности о земљи, која да је чак и у
Африци, на би била приступачна ако ни-
шта више а оно бар ономе који се и
њој интересује, а не земља која је од њих
удалеца врло мало или готово ни мало.
Ако се тако наситишав укуса, ако се тако

публика храни и ако се тако справедливо
поступа није чудно ако се и што горе
деси него смо до сада дочекали. Јер ка-
да толико води строга рачуна о своме
увеличеном ладаку и о својој новинарској
дужности она, која је позната да важи-
тава, облагоуријава и на први пут из-
води, шта се можемо надати онда тек
од других! Нарочито чему се имамо на-
дати од листова оних народа којима у
прилици иде да нас заведу и обмањују!

Мисли

Лако је позивати се на своја права,
али је тешко испуњавати своје дужности.
Правда без дужности не постоје.

Не пита се ко си и шта си, него шта
и како радиш.

Ко не умије другог поштовати и не за-
служује поштовање.

Wahl.

Врекови често оклињу једни преко дру-
гих док један донесе.

Личне лабуде и страначка каслијен-
љеност сисају и испирају најдравије
сокове и убригају отворну лару у
сне дамаре организма државног.

М. Гарашанин.

Неслога док је Вук долаз живи, а Вук
док живи паскрва нема.

Грић Миласкио.

Ако не умијеш да изијениш добра дјела
не заслужујеш ни да ти се чине.

Удружена снага балканских народа ако
не би импониовала силама обуздавала би
бар освајачке тежње и стране наредбе на
Балкан.

Наши Записи

Њихове работе

„Slovenska Misa“ у пошљедњем своме
броју дати се обара на неке листове,
што доносе одвратне неистине и злона-
мерне измислице и прилика у Црној
Гори. Овај „Народ“, „Србобран“,
„Дубровник“ и „Славенском Југу“ и по-
бија све неistine и доводи доказима и по-
штеним изјављивањима. Уредник „Slovenske
Mise“, г. Јакин, био је за пријеме распра-
ве на Цетињу и врло се добро упознао
са правим стањем ствари, те је и у мо-
гућности да представи стању онако како
стари. Што ти његови разлог неће мно-
го користити, то је сасвим друго, јер је
доказано, да се ови листови, на чије се
писане он осврће, не поклају разумима
и да се врло слабо труде да дођу до
истине. Њима је главно да забављају
свијет одвратним сензацијама, на ма ти
ишло и на рачун — српског народа.

Да се констатује

У пошљедње пријеме се о нашој зем-
љи, на познати већ начин, бале „Народ“,
„Српска Рјеч“, „Србобран“ и др. А ни
један од ових листова, који сада толи-
ку пажњу поклањају Црној Гори и при-
ликама у њој, а нарочито сјећену по зло-

чину величаје, није на јавној расправи
на Цетињу имао своје изјављивање и за-
ступништво. Када им је било баш толико
стало до оптужених и цијеле ствари, за-
што се не потрудише да буду заступљени
на расправи и да буду тачно обавијеште-
ни? То им је у толико лакше било што
ови сви листови излазе у мјестима, која
су сва ближа од оних, у којима излазе
листови, чији су изјављивања били на Це-
тинију. Да, али онда се не би могло ни-
сати на намет као што се сада нише!
А најмање би се могла водити жучна
борба противу наше земље!

Страна политика.

Криза у Србији

**Мисија др. Миловановића — Сапа-
рији радикали — Сиорно питање —
Захтијеви самосталаца.**

У Србији још траје министарска
криза. Др. Милован Миловановић,
који је примио мандат за састан-
ног кабинета, обратио се стари-
јим и млађим радикалима, да га
потпомагну и да му олакшају ми-
сију. И старији и млађи радикали
изјавили су своју готовост, да ће
га радо помоћи, али је посредни
једно спорно питање, које кочи у-
спијех мисије Миловановићевој. За-
пјелосе око једног посланичког ман-
дата у крушевачком округу. Вер-
фикациони одбор потврдио је избор
Чедо Урошенића, док самостални
радикали траже да се тај избор
попишито у корист листе Андре Ђор-
ђевоћа, националца. Старији ради-
кали никако не пристају на овај
захтијев, те је око тога настао спор,
који онемогућава Миловановићу са-
став кабинета. Према пошљедњим
вијестима, што их из Београда им-
амо, Миловановић се обратио на
млађе радикале и сада води са њима
преговоре. Они су се изјаснили,
да су вољни његову владу да
потпомажу, али само тако да
се у Скупштини изгласа буџет за
ову годину и да се пусти трговин-
ски уговор са Аустро-Угарском и
остави на вољу Скупштине, да га
прими или одбаци. Тиме би и ова
влада завршила свој рад, те би по-
ложила оставку и мјесто ње би до-
шло пошљено министарство, које
би извршило нове изборе. Пре-
говори се још воде и неизвјесно је
како ће се окончати.

Српство

Извоз сточне хране У Србији је ове
године, као и у другим државама, оску-
лица у сјемену, дјетелини, као иако посто-
ји храна, те је министарство издало
распис, којим је забрањен извоз у стра-
не земље сјемена и дјетелине.

Српски Црквени Сабор. У Ср. Кар-
ловцима се састаје 8. ок. м. српски цр-
квени сабор, на коме ће бити као кра-
љев комесар Гунтер, министар правде.

Бан на путу. Бан краљевине Хрватске
и Славоније, Павле Раух, провео је по-
шљедње пријеме на путу по Далмацији,
обилазећи поједине важнија мјеста, али
су му Срби и Хрвати цијелој пута при-
сјећивали демонстрације, тако, да се на
појединим мјестима удаљавао одмах чим је
дошао.

Словенство

Бугарско сабрање. У бугарском на-
родном сабрању изабрана је дебела о-
адреса и она је предата Князу, те се
сада пријешло на текуће скупштинске
писане. Како се држи. Сабрање ће за-
принити свој рад у оким засадању до
10. ок. мјесеца.

Заступници на састанку. На свесло-
вском састанку у Прагу налазе се за-
ступници српски, хрватски, бугарски, ру-
ски и др. Од стране Срба учествовали
су представници српске дожаве Гига
Гершић и Јован Цвијић, професори уни-
верзитета, представници радикалне де-
мукратије Велислав Вуковић, инжењер, Ми-
лорад Драшковић, индустријалац и др.
К. Кумануди, професор универзитета, пред-
ставници националистичке странке Ми-
ливоје Јовановић, Пера Протић и Жи-
војин Протић; од српско-хрватске коа-
лиције Љ. Базић, Балски, др. Лорко-
вић, С. Прибићевић, др. Винковић и
др. Трескић, Панићанић; од стране Бугара:
Ст. С. Ђилевић, Ал. Ђукићанић, Колинков
и др. Изев; од стране Руси: М. В. Кра-
совски, М. М. Копаљев, В. В. Бобрински,
М. Исакитски, В. М. Владимиров, Филев,
Е. М. Деметров, М. Федоров, Саватковски,
Комаров и Кириљев; а од стране сената
Флорински, Озерн, Францев и Пагати.
Од стране Русиња на конгресу нија било
ни једног представника.

Бугари и њихове чете. Ушљед тога
што је у европској штампи откривен
тајни план бугарски о четничкој акцији
у Македонији, бугарски лист „Трибуна“
износи како је у Бугарској ријешено, да
се обустави свака четничка акција у Ма-
кедонији, те ће и сва друштва, која су
на томе радика, бити распуштена. Стра-
на листови доносе ове гласове са на-
поменом, да се сумња у извршност ове
одлуке и да ће тешко доћи до тога, да
се обустави бугарска четничка организа-
ција у Македонији.

Дневне новости

Својеручно писмо. Њ. Кр. В.
Княз Господар примио је својеру-
чно писмо од цара руског о вјен-
чању велике књагиње Марије Пав-
ловне са князом Видкемом од
Шведске.

Завршен. Штрајк капетана и
машиниста бродарског друштва
хрватско-угарског завршен је, те
је поштански саобраћај у нас по-
стао редован.

Пренос пеште. И пренос поште
између Шанника и Жабака сада

Овог састања у парламенту, које од Руса
полазе, да је наша влада још државно при-
па теорија изара тачна, што сасвим конте-
рарно изјављује, да у парламенту ове
воље парламентарне неће доћи до изра-
жаја. По тој се народ, врло чак и недовољно за-
своју вољу, у најновије доба неочекивано раз-
вило, и то у толико јаче, у којима су се
бојне установе у немој држави ово олакша-
вале. У доба уставних пометња учество је
у Немачкој Роберт Милер, да је парла-
мент бираних народних прва, дакле пак
појављују се већ сасвим друге социјалне силе,
које су готове, да ову одбрану савија на
своје правце и да та прва протресе. Давно
су већ промисла претрела, када је парламен-
тарна теорија била једно вјетро, са кога
се могло изићи на вазду. Разлике шта-
не у пошљедњим деценијама тако је огромно,
да већ енергични укор јавних односа ова
често већ успијева него парламентарна кри-
тика. Зато је се спута разлика, без успијева
са некое заједничког центра, народна органи-
зација у свајачијег ијери. Удружења и жи-
рови свих могућих прста, савези предузетача и
разлика, партијске организације или парла-
мента, које је једно или и наикако до њих и не-
допир — сасвим се демократских партија у
државна са ограниченим изборним правом —
све то показује свој утицај на пољима држа-
ве обилажењем парламента. Иза данас већ
нема, у правном смислу још неистависапа,

али неосумњиво фантачка постојећа народна
иницијатива. Велики уставни реформа, пред
којом се сада стоји у Аустралији, већ при-
лажила на парламентарне иницијативе, него
долази од једне владе, која је подстакнута на
реформу од фактора, који су досада дефини-
сали или парламента. Дале, странке не по-
стају дакле у парламенту по броју њених
чланова, него по јавним општем или вла-
које за њих стоје. Ја би зналај, која не
жачке владе социјалној демократији припа-
номе подизајући, кад би изстали, да је оп-
уговором од бржа мандата, које ова странка
има у државној влади и у земљаним сабо-
рима. Давно још изјавио групе владе изјави-
радикалне партије коју већ за неколико по-
дела, противно свима парламентарним тради-
цијама, показати на неколико подела у Ње-
мачкој.

Пома које представљајући народна која се
тев раба развијају се у битним стварима од
својих парламента. Својим изборним систем,
својим саставом комора или савиш природно
печета парламентарности на свом, а не на парла-
ментарне установе, која би се могла одупре-
ти свакој политичкој од мало дубље утицаја.
У својом парламенту или савиш природно не-
може самосталне владе изјави или чак
и појединачно, дакле, својеручно између стра-
ника или трговачке са владом, — али на-
строжија партијска дисциплина, која тачно
самосталност индидује. По све то још не

даје паролу никакви прамци. Ту може свака
власт без избора и према најјачој социјалној
организацији у држави, па и појединачно по-
дизају жеже свој глас подићи у корист сво-
га владања. Код државне неча компромиса,
нема трговача и парламента међу собом и са
владом, ту неча опетретије а не може је
ни бити. Ту нема, дакле, никаквих законских
уговорних граница за учешће у парламентарној ор-
ганизацији. Опште право гласа, као право
учествовања у свај још државно-правно не-
организованом изјављујући вољу народа, — то
право не може се тек уздржити, оно је већ
ту, и ако га није нико спорио, а немо са-
де на својеручно, која би била у стању, да са
ограничи.

У неким државама та је свла добила већ
формално признање уставним акцијама
Народна иницијатива и референдум, плебис-
цити и народне скупшине, конституције, које не
мају уставне, неинституционалне мандате коју се
није у демократији и монархији пошљег
архетипа. У Аустралији су преје кривог пре-
чеза представљајући народна гласила из пројекту
уставна, а у прошлој години тако је гласила
изјављено у Норвешкој без партијског по-
љеза уставног. Нови избори за парламентар
појављују се у многим државама уједно као
решавајући глас бирача о положају кабинета
и о правцу будуће политике. Пошља, да се
непосредно народна воља успијева упрети у
државној организацији, већ се појављују у

пошљим државама са изјавом пошљег
демократичког друштва. Да да и како ће
се они даље развити, остаје будућности да
решава. Али у сваком неоспорном факту,
који нам указује историја садашњости, да на
парламентарној, тој творевини најновијег доба,
обилује перзироме природне силе државне владе
и народ, пошља састави непосредно једна
према другој. — у тој појави прикључа
је највећина уставна којима свају времена.
Чезу она ишла дошће некад наша јуна!

То су у свакоме писан тога интересантног,
пошљег представља, у коме су највише апа-
чајна питања, која се тачу будућности парла-
ментарства.

Милиа Ст. Марковић.

Кратке вијести

Пошта је изјавила, да ишла изјављу, којом
би се предузеле изјаве изјави противу ових чета
у Македонији.

У Петрову мору у Србији није било никакве
пошљемости.

У Србији још неке руске одвојене су.

У Новине још неке руске одвојене су.

је убрзан. До сада се вршио један-пут недељно, али се од почетка овог мјесеца врши двапут недељно.

Несрећан случај. Прекјуче по подне десило се у кафани Франа Љеше несрећни случај, који би требао да буде већ једном науч свима онима лакомисленим људима, који воле да оружје шкрпају и њиме да се играју. У тој кафани сјдео је дјечко Јован Марков Чељебић са послужитељом у тој кафани Петром Леком Скадранином. Петар је од Јована био узео револвер и пошто га је испразнио, хтио је да се са Јованом нашали, те је окренуо пут њега и окресао, мислећи да је цео револвер испразнио. Једно зрно је било у револверу и оно зајди тако, да Јована погоди посред сриједице. — Рана је опасна. Зрно је на три мјеста прекинуло циријева, те се сумња да ће Јован, и поред добро изведене операције, остати у животу. — Ето, гдје дође са шалом!

На одсуству. Овдашњи аустријски министар г. барон Кун од Куенфелда, отпутовао је на одсуство. Њега ће до повратка заступати г. Јуристовски, секретар посланства, у својству отпавника послова.

Одзив из Боке

Господин Уреднице!

Знајући колико Ви још из Ваших младих година љубите Србеу овај најљепши крај Српства, чији су претци и очеви много трпјели и страдали, али се нијесу никад изневерили српској замишљеној мисли. Љубили су своју милу Боку, ужу отаџбину, и у исто вријеме радили, борили се за сву општу Србину отаџбину.

Под тешком владавином млетачке републике, која је из петних жила настала да нас превари и однороти, а што није успјела у својој заданој намјери, то смо дужни за нашу српску екзистенцију вјечно благодарни бити, нашој браћи Црногорцима и њиховим узвишеним Господарима.

Нијесу ни друге владе друкчије мислиле ни радиле, но су рђавијим оком гледале братску љубав Бокеља и Црногорца.

Покојни Калај ту је мисију вршио са највишом оданашћу, и мамио Црногорце, да пређу у Босну, гдје су им обећавана златна брда и долине, али је мало њих преварио, јер многи који су тако били, кад су дознали, да је сврха његова, да се средњом пихоном ради против Црне Горе и њиховог узвишеног Господара, они се одрекоше изданих њихових дарова и повратили се у своје сиромашке колибе.

Калај је дијелио штепелије оним младим који су му служили у Бечу и у које је имао наде да ће бити вјерни вршници његових сврха, између којих је био његов *Бенцинио* стипендиста, данашњи уредник „Боке“, чије је програм кроз 6 сати на цес. краљ. поглаварству био одобрен и допуштено штампање тога листа.

Програм „Боке“ је, да Срби бокелли прекину сваки братски одношај са Црногорцем, а потпомагати и уздизати противнике црногорске; да Срби бокелли не смију се бањити Балканским питањем, ни читају свјетске листове, но се морају бањити гајењем цвијећа, купљењем акција за хотеле, а све што успјели су исте, допринијети ће наша милостива влада, јер су хотели потрпети за Њемце и Мађаре.

Пошто нама не улази у главу, да би наша висока влада потпомагала хотеле, у којим би долазили Срби, јер по досадашњем искуству, Србе, ма биле из којег краја, полиција нерадо трпи. Ако стипендиста Калајев није преварио капањцу, и посрбио нашу владу, „Бока“ види овдје код нас све саме нишпуне црногорске, а ми питамо уредника „Боке“, шта би имали Црногорци, да нишпунују?

По прије би могло бити, да уреднику „Боке“ није чиста савјест, па се бори и сјени црногорске.

Зато, г. уреднице, нијасам ништа мање зачудило ишкарана „Боке“ у погледу афере с бомбама при цетињском процесу. Ми Срби бокелли нијесмо могли што друго ни очекивати од уредника „Боке“, пошто знамо, да је он одојче Калаја, а познато нам је какву је љубав гајио Калај према Српству, нарочито према Црној Гори и њеном Витешком Владару, на иста љубав струји и у жилама његових ученика.

Лист „Бока“ орган је др. Сарделића, те заступа његове сопствене бакшишке интересе, а сврха му је, да помути љубав у народу.

Кад је покренут тај жалосни лист, на нашу велику несрећу и срамоту, позвао га је отвореним писмом у „Дубровнику“ наш првак и заступник Буро Вукотић, да изађе са програмом на сриједу или да промијени име листа. Буро Вукотић као наметан и бистар човјек, прозрио је одмах моралну ништину и нитковску игру листа, а уредник Сарделић нашао је за сходно да премучи, јер није имао образа ни да одговори, а његове прилишете разгубише по народу, да он пеће да води полемике, јер је лист покренуо у чисто економске сврхе, и ваља истину рећи, главну напалу обратио је на то: како би се скупили опћине у заједницу а тим би осигурао себи масно мјесто, тако, како би могао он и његови удобније живјети, на леђа нашег напавеног народа.

Дужност нам је јавити вам односно „праворјек“ поротничког овдје у Котору; избор поротника зависио је највише о бранитељу Др. Сарделићу, тако, да је порота састављена од седам католика, а 5 православних, од којих су два православна гласала, да су криви, усиркос прилишетама бранитеља, који су облеганали око поротника.

Какви су ово седам поротника; могу бити увјерени „Србобран“, „Српска Рирен“, „Народ“ и остали српски листови, да би ова седмина радо гласала да нестане свијех Срба са лица земље или барем да их снађе судбина Босне и Херцеговине.

Молим, г. уреднице, да изволите уврстити у ваш лист овај допис, јер је потребно, да се вук из торине изгони.

Котор, дне 2. јулија 1908.

ПРИВРЕДА

Гајење сточних биљака. Ушљед јаке и дуготрајне суше, која је овога прољећа владала, па и сада влада, наступиле, а у многим крајевима домовине, наступила је, оскудица у сточној храни, која ће, бојати се, с дана на дан бити све већа како преко зиме, а нарочито с прољећа кад наступе тежи радови, ако се земљорадници не постарају, да колико толико олакшају усјевам оних пашњих биљака, које рано с прољећа стасавају или у повољним приликама још с јесени дају добру сточну храну.

С тога се привредно одјелење изстарајало и израдило упуства о гајењу неких сточних биљака препоручујући земљорадницима и скрећући пажњу напалу, да одмах још крајем јула или почетком августа, а у неким крајевима и прије, а нарочито у оним гдје је киша пала, отпочну разоравање стрњишта и приступе засијавању биљака за сточну храну, од које ће имати ове године, а и с прољећа идуче године, велике користи.

Те су биљке:

1. *Ивањска раж* успијева свуда гдје и озима. По достигну стрњишта земљишта треба добро преорати и уситнити и одмах чим наступе кишни дани засијати 15—20 кгр. сјемена на рало, са кога се добије 1000 до 1600 кгр. зелене пиће.

Покосена у зелен још с јесени даје доста одличне хране, која је врло подесна за музну стоку.

Кад се с јесени покоси може се употребити и као пашњак за ситну стоку, а идуче године око половине мјесеца априла даје још један откос који добро дође кад траве на ливадама и пашњацима тек су кренуле, а зимска отава за стоку нестала.

Послије ње, чим се с прољећа покоси, могу се сијати други усјеви, разумје се, пошто се како треба предходно уради.

Ако се с прољећа не би косила но се остави да сазри, онда се добије жетвени принос са рала 160 до 400 кгр. зрна и 1000 до 1600 кгр. добре сламе.

Од ове врсте ражи има земљорадник врло велике користи, јер још с јесени добије за стоку врло подесне зелене пиће, па ако хоће и врло рано с прољећа, и то баш онда кад нестане хране за живи, а паше је мало или нимало. Ако не коси с прољећа, онда добије један откос с јесени и у љето зрно, које му добро дође и у згодно вријеме стасава за исхрану и друге потребе.

2. *Рена угњарача* — Врло је добра и издана пашња биљка за засијавање стрњишта, а нарочито добро успијева на пјескушама и пјесковитој иловачи, те је на поменутих врстама земље треба сијати, јер на сваком земљишту не може успијевати.

Преорану земљу (пашу) потребно је добро уситнити и засијати из руке или сијалицом угњарачу па је одмах засијати, а по могућству и лаким дрвеним ваљком превалати.

На једно рало довољно је 1 кгр. сјемена.

Чим угњараче нарасте толико, да се може прашити, одмах се праша и разриједи да струк од струка буде 30 см. раздалеко. Особите њега не захтијева, једино што је ваља прашањем да не зарасте травмама — коровом. Прије по што наступе јаки мразови рену паша из земље надити и то руком — искубе се — што иде врло лако, па се за тим добро очисти од земље; лишће се одсјече и у-трапи се.

Са рала се добије око 4000 кгр. рене и 1000 кгр. лишћа, које се тако гдје може употребити за хранење стоке, само га не треба давати сувише много одједном, већ чешће а по мање.

Оно је врло корисна пашња биљка, јер стиже још с јесени крајем септембра или почетком октобра, те се може употребити за храну говеда, оваца и свиња све до јануара мјесеца идуче године.

Варена, врло је пријатна и здрава храна и човјека.

3. *Никарнатска дјетелина*. — Једногодишња је биљка. Најбоље успијева на благом земљишту и не захтијева велике њега.

За сијање никарнатске дјетелине, земљиште треба преорати и уситнити, и одмах крајем јула или почетком августа на прије, оточети сијати и то на рало 6—8 кгр. чистог сјемена без махуна.

Може да да још с јесени добру пашу, ако се на вријеме посије, а у повољним приликама може се и косити, па ако је вријеме лијено и сијено средити; пошље кошње може се стока нунтати да је насе, али никако ако је кишно или влажно вријеме.

Идучег прољећа, већ крајем мјесеца априла или почетком маја стаса за кошње те се послје не може засијати кукуруз и друге окопавине. Са рала се добија од 450 до 850 кгр. сијена.

Обично је ваља косити кад почне цвијетати, а никако кад потпуно процијета и усиемени, јер се здриени и није толико хранљива.

4. *Маљав или љешичарна граорича* (*Vicia Villosa*). — Можемо је сијати на стрњишта, пошто се претходно преоре земљиште и ваљано уради, почев од мјесеца јула па до краја августа. У повољним приликама ако је рано посијано, можемо од ње добити још с јесени откос или у најгорем случају употребити је за пашу оваца. Зиму издржи врло добро, и идучег прољећа отпочиње косидба рано; још у половици мјесеца априла даје одличну сточну храну. Ако се први пут рано покоси а вријеме је врло погодно, може се и други откос имати.

Маљав граорича сије се у смјеси са нешто ивањске ражи и никарнатске дјетелине.

Ако граорича нема ослонаца на који би се ослањала, ухватила и пецкала — полегла би — јер се пријега, те још Ивањска раж а и снака друга озима раж за то служи.

На рало узима се од ове смјесе: маљав граориче 8—9 кгр., 5 кгр. ивањске ражи и 3 кгр. никарнатске дјетелине.

Ова смјеса даје добру зелену пићу, те ако хоћемо да је као такву за стоку употребимо треба је увијек прије цвијетања косити, а не никако кад процијета, јер је стока нерадо једе. — Здрвени се и губи хранљивост.

За припремање сијена ваља употребити, да се брже осуши, роње, које се на више мјеста по њиви поставе. Сваки врло лако може роње направити од ма каквог дрвета. Узме се једна подужа мотка од 2 и по до 3 метра дужине, при којој се на три мјеста у једнаком растојању прикују унакрст двије мотке од по 1 метар дужине.

Послије ове смјесе чим се покоси и са њине скине, може се сијати кукуруз и др. окопавине, пошто се земља предходно уреди.

5. *Кукуруз* се може такође са успјехом сијати на стрњишта. Врло је податна и даје добру пићу за стоку, а у повољним приликама може дати и жетвени принос. Обично се за зелену пићу употребљава прије по што избаци кију и ситицу.

Сијати се може све до мјесеца августа, јер за зелену пићу довољно је премена 6—8 неђеља.

Ако се посије у смјеси са граоричом и просом, онда се добије хранљивија и боља пића, него од самог кукуруза.

Ко би желио од поменутих пашњих биљака набавити сјеме, нека се одмах обрати преко капетана или директног економ, непосредно Одјелу Нар. Привреде.

Народно здравље

Народ и смонне. — Потрошња смонне сада су у језу и њих наш народ није ни разуме, ни зна, ни их јед и једна смонне, као и друго постоје, није познато, али су врло опасне, те човјецима здравље само зато што се држе у вријеме кад

су највише пружиле. Летње жете изазивају по потребу за расхлађивањем, а расхлађивање се може само купаном и пићем хладне воде. Огуда је и опасност од смонне. Ништа се не може утврдити, по се, нарочито, човјек, једна смонне, дража на жот. Зато треба пажњу обратити, да се последије смонна не није вода, а највише да се први купане. Кад нас у народу постоји ружави обичај, да се једу смонне и пије вода и да се први купане. То је опасно по здравље, а нарочито по дјечу. Зато треба нарочиту пажњу обратити на то, да се последије смонна не није вода, а највише да се смонне купати, јер се тиме изазивају разне болести.

Стан и здравље. — Ако се ради на поправци здравствених прилика у народу на првом је мјесту обраћање пажње на стан. Стан је најважнија потреба за човјекама и животињама, јер од њега зависи прво и прво хоће да човјек бити здрав или не. А радњи на поправци станова имају се, прво, да се уреди диме ствари; да се поправљају савијани станови и да се сипије унутра, како да подиже постоје станове. Шта се тиме свих поправки савијаних станова, у којима наш народ живи, ваља изградити, просори да су савијани од стакла, станови што чешће да се брже изграде, под да буде од стакла (стакла или барјаци да је заштити чиме, а нарочито ројавином (асурама), сипати на кроветица, у којима ваља имати сламе, у собама за спавање држати патру само у затвореној поћи (свиби), осветљено да је без лампи без стакла, да се одржава пијела соба у чистоти; да се редовно про-вјетрава, чете и да се строга у чистоти држи. И онако исто као што се ваља пажња обраћа на одјећу, у којима човјек живи, исто тако треба обратити строгу пажњу на одјећу одјелених за стоку, животињу, остаци и с. д. При сијању граде ваља пажња треба да се обрати распореду. Годе, зимаре, које сваке из станова треба да су окренуте ерину тако, да у њих није није трије; сега тога ваља пажњи, да до зимара из станова не буде у непосредној близи пашња, кошара и др. Оне треба да су што даље и у којима су у-дате у толико је по човјеку здравље боље. Није од мање приједности и пажња, јер он треба да је нарочито савијен. Друштва, која се старају за човјека народног здравља, па и њих строгу пажњу пажњу, док се код нас на то и не окреће и ако је од потребе да се и на то строга пажња.

Из бијелог свијета

Поштанске марке. У свијету постоји обичај да се састављају албуми од поштанских марака. Тиме се занимају фила-телисти. Како многи те албуме имају и желе да их попише што разноврснијим поштанским маркама, то се сплав новац троши на марке којих ријетко има. Тако се зна, да у библиотеци чувеног филателисте М. Бериниона има двије марке Poste office de Maurice од 1 пена приена и од 2 пена права. Те су двије марке провјетрене 52 500 круна. Таквих је марака у цијелом свијету постојало 9 плавих и 10 првених.

Од владара су реткоски скупаљачи ма-рака немачки цар и краљева холандска.

Амерички ђаци. У Колумбини, Америци, има 500 ђака на свеучилишту, који су принуђени да сами себе издржавају. Занимљиво је како се ти мали ђаци издржавају. Не стиже се никаквог посла и раде све што им дође под руке како би могли да се нијекојују. Они обављају келнерске послове, кочијашке, трговачке, слагачке; радили су на црковници, кондуктери, стенографи, књиговође, гимнасти-чари, музиканти, пијачи и т. д. Од њих су највише среће техничари, јер најлакше дођу до службе. На и саме женске издржавају се приватним пословима: раде по трговачким бировама, ирше при-јемске, поучавају младе, држе предавања, послужују по њимљивим кућама и т. д. Њих 44 су тако заслужиле за годину дана 3121 долар.

Телеграми

— од 5. јула.

Биоград. — Клуб старијих радни-кала одбацио је споразум са не-ђином од три гласа. Комбиновање Миловановићева кабинета дакле промијењено.

Беч. — У царевинском вијећу на-стао је одмор.

Нашему, спомена нашег достојном, оцу, односно беду.

† АНДРИЈИ

даватићемо годишњи помен, а нашој такође никад не заборављеној супруги, односно снахи и мајки.

† ЈЕЛЕНИ

полугодишњи помен у овдашњем храму св. Георгије дана 13. јуна ове године у 9 сати прије подне.

Подгорица, 6. јула 1908.

Син, односно скупот: **Захарија**; син, од-сно **Јефер**; **Павле**; унук, односно син **Гојко Гвозденовић**.